

Galiza e o nacionalismo galego fronte a Transición. Entre a ruptura democrática e a España das autonomías. Da Asemblea Nacional-Popular Galega (AN-PG). Á realidade galega

UXIO-BREOGÁN DIÉGUEZ CEQUIEL

*Prof. Dr. Universidade da Coruña (UDC)
Director de la Cátedra de Memoria Histórica de la UDC
uxio.breogan.dieguez.cequiel@udc.gallvaro Pérez Montero*

Durante o tardofranquismo irían perfilándose e madurando dúas visións e posicións do "galeguismo" político, ou nacionalismo galego, no relativo a como superar a ditadura militar. Unha que procedía dos tempos da II República e outra, creada *ex novo*, inspirada basicamente nos movementos de liberación nacional do Terceiro Mundo e que tomaba como referencia canónica a obra de Daniel R. Castelao. Os que se afirmaban "históricos" do galeguismo, participaron das mocidades do *Partido Galeguista* (PG) de Castelao y de Alexandre Bóveda, facendo algúns (forzadamente) a guerra do '36, e estando centrados na actividade cultural desde 1950, en favor do idioma galego, durante os últimos vinte anos do franquismo, posicionados entre a socialdemocracia e a democracia cristiá; os que non querían saber desta posición, sen experiencia militante previa á ditadura franquista e que sabían da guerra do '36 por familiares e historias da guerrilla antifascista, apostarían pola oposición frontal á mesma

—chegando, incluso, a organización dun "destacamento armado", aínda que con escaso éxito...— , ubicados ideoloxicamente no marxismo-leninismo.

Durante a Transición estas dúas expresións do galeguismo político, ou nacionalismo galego, adoptarían posicións distintas, mesmo enfrontadas no relativo a cal tería que ser a saída á ditadura e que vieiro percorrer a Galiza; baseándose, respectivamente, na aposta por unha descentralización de un Estado español democrático ("España de las Autonomías") e a construción de un Estado galego, nun marco confederal ibérico, do que faría parte Portugal. Esta última posición representaría, desde a primavera de 1975, a *Asemblea Nacional-Popular Galega* (AN-PG) e aquela outra posición sería a que adoptarían a maior parte dos galeguistas históricos, dando lugar a *Realidade Galega*. Estes últimos desde 1963 irían vendo como parte da mocidade que querían cautivar organizaban, dunha banda, unha organización como a "Unión do Pobo Galego", en contacto directo co nacionalismo galego no exilio, e doutra como a mocidade que lograran atraer, arredor do Partido Socialista Galego (PSG) irían escorándose cara unha esquerda rupturista, explicitamente autodeterminista a finais daquela mesma década.

Co nacemento da *Asemblea Nacional-Popular Galega* (AN-PG)¹, tal e como xa temos indicado en diversos textos, o nacionalismo galego de base popular, e netamente soberanista e de esquerdas, experimentaría un medre exponencial². Unha tradición da que derivaría a creación do *Bloque Nacionalista Galego* (BNG) no 1982, pasando pola constitución no 1977 da coalición electoral *Bloque Nacional-Popular Galego* (BN-PG),

---

1. Ver Bibliografía (Nota1)

2. Diéguez Cequiel, Uxío-Breogán (2015), *Nacionalismo Galego aquí e alén mar. Desarticulación, resistencia e rearticulación (1936-1975)*, Compostela, Laiovento.

integrada de inicio pola UPG e a AN-PG (e na que sumou o PSG no 1981), así como o *Consello de Forzas Políticas Galegas* (CFPG), realidades que abordamos a seguir, así como o nacemento de *Realidade Galega*, por parte dos galeguistas históricos partidarios de facer país dentro da España das Autonomías.

1. A Asemblea Nacional-Popular Galega (AN-PG)

A UPG modelarase, en orixe, nunha *fronte patriótica* a inicios como marcamos dos 60. No meridiano da seguinte década reconduciría o seu axir, presentándose no "partido-vanguardia do proceso de liberación nacional galego", impulsando unha rede de interrelacións e solidariedades que organizativamente tomarían forma na AN-PG, acreditando na necesidade de se expandir fóra dos seus lindes organizativos de cara a crear unha grande organización de masas interclasista.

Logo de anos de teorización en favor dunha "Fronte de Liberación Nacional", levábase á práctica esta prédica no marco do que se denominaría "movimento nacional-popular galego". Para isto desde a UPG vaise deseñar unha organización que dera cabida ao conxunto de persoas que acrediten nesta fórmula, integrando a "*...todas as forzas políticas antifeixistas e antioligárquicas que poida darlle a batalla ao réxime asesino que nos aferrolla...*"; todo isto na procura do "*...trunfo final do pobo galego sobor dos seus enemigos...*". É dicir, a AN-PG. Para isto, previamente, a propia UPG abandona a súa estrutura frontista no plano organizativo, apostando por se converter nun *partido político dirixente das masas populares explotadas e escarnecidas*³. Deste modo, pois, estaba a se trasladar o paradigma político-organizativo que se levara á práctica, exitosamente, en

---

3. Soto, Lu3. Soto, Luis (1983), *Castelao, a UPG e outras memorias*, Vigo, Xerais.

distintas colonias do Terceiro Mundo a favor da súa liberación nacional e social.

Con todo, a fixación dun espazo propio para a *Asemblea Nacional-Popular Galega* (AN-PG) será difícil de atinxir. O encaixe desta organización non sería doada de implementar nun marco político excesivamente fragmentado. Neste senso, achamos como se reflicte sobre este tema nun documento interno da organización asemblear, no que se indica “... desde a súa creación, a AN-PG vén buscando o espazo político que lle corresponde sin estar aínda claro debido á actividade e definición concreta que os Partidos políticos teñen⁴”.

A AN-PG mantivo intacto o cordón umbilical de ligazón coa UPG até a súa desaparición. Nun documento interno relativo a esta cuestión⁵, aseverábase, desde esta última organización, que:

“... a UPG é, realmente, o Partido que a nivel galego tén un campo ben delimitado e que defende, teórica e practicamente o nacionalismo popular. A súa experiencia, a súa dirección firme na loita revolucionaria galega son a esperanza de que o MN-PG vaia pra adiante. É eiquí precisamente onde está a problemática e a definición concreta da AN-PG. A UPG defende como primeiro paso cara ó socialismo a revolución nacional-popular, meta da AN-PG, concretizada nun proceso que se iniciará coa alternativa das BASES CONSTITUCIONAIS. As dúas forzas defenden e loitan por iste programa...”⁶.

Esta mímese da AN-PG relativa á UPG podería facer que socialmente e, nomeadamente para a militancia nacionalista,

---

4. “Funcións i espazo político que pode cumprir a AN-PG”, Arquivo do autor, Fondo Fidel Diéguez, s/d.

5. “Funcións i espazo político que pode cumprir a ...

6. *Ibidem*.

aquela non tivera maior interese. Isto é algo que resolven os teóricos do nacionalismo galego naquela altura, máis unha vez bebendo dos movementos de descolonización do Terceiro Mundo. De tal xeito que a *“...AN-PG .... é unha organización de masas, interclasista no principio e no fin, que trata de ser o Frente de Liberación das clases populares galegas, é dicir, que trata de recoller a todos os patriotas galegos, señan socialistas, comunistas, socialdemócratas, liberais, etc., co oxetivo de chegar a un Poder Popular Galego que se inicie coas Bases Constitucionais...”* fronte a esta realidade organizativa a UPG é *“...un partido comunista, da clase obreira galega, [que] neste intre defende tamén o interclasismo da loita nacional-popular...”*; unha organización esta na que *“...están exclusivamente os comunistas galegos que loitan pola independencia da nosa Patria”*⁷.

Así, pois, ficaba ben definida cada unha das partes integrantes do ‘movimento nacional-popular galego’. Con todo, como non había garantías permanentes de non incorrer en mimese respecto outras aplicacións prácticas da teoría frontista, presentase máis unha vez –xa case en forma de obsesión dos dirixentes ‘nacional-populares’ galegos– a preocupación por crear un modelo xenuíno, e a ser posíbel o máis diferenciado do denominado *Movemento de Liberación Nacional Vasco* (MLNV). Nesta liña indicábase, diante do artellamento do ‘grande sindicato galego de clase’, que:

“...a AN-PG seguiu deica agora, un pouco mimeticamente, a alternativa teórico-frentista e sindical. Os frentes, na práctica, levaron a súa loita nos sindicatos, convertíndose a AN-PG, simplemente, nunha chea de xuntanzas nas que se informaba dos acordos da Dirección Nacional e pouco máis. O seu traballo real estivo centrado nas mobilizacións e apoio ás loitas reivindicativas, tratando sempre de politizalas.

---

7. *“Funcións i espacio político que pode cumprir a ...*

Agora en que estas loitas están legalizadas na maior parte dos casos, en que hai xa unha concencia diferente con respecto a elas é preciso, como antes señalabamos, definir qué imos facer en a adiante. Esto podémolo concretar en:

- A) Formación constante de militancia.*
- B) Información i estudio das loitas xerales que se estean dando nun intre concreto.*
- C) Loita directa dentro dos problemas populares concretos e concenciación política nacional-popular a través deles. Campañas nacionais.*
- D) Revitalización e axilización da loita cultural cun sentido máis popular.*
- E) Estructuración mista⁸.*

Aliás, procurárase marcar unha raia divisora ben visíbel entre a AN-PG e a UPG, xa non só por tentar acrecentar a introdución social da primeira alén de lastres que puidera representar a segunda, senón tamén para non pór en perigo esta última, cunha infraestrutura nada desdeñábel e un capital humano moi valioso, nomeadamente do punto de vista da entrega militante. Nesta orde de cousas, segundo documentación parida desde a UPG, sinalase:

De tal modo que desde a UPG marcaríase a folla de ruta a seguir pola “Fronte de Liberación Nacional” nunha altura na que aínda non tería suficiente corpo por moito que si elevado potencial. Para plasmar este na realidade cumpriría adicarlle efectivos humanos, adicados á mesma a tempo completo, *liberados*, en definitiva, algo que non pasaría por alto na súa teorización a UPG, indicando a organización, sinalando: “*Si hoxe non hai cadros dentro da AN-PG que poidan levar adiante a*

---

8. Ibidem.

organización da mesma é tarefa primordial crealos⁹”.

Con todo, e ao ver da organización partidaria, a formación de cadros para a nova organización frontista non debería nunca pór en perigo a existencia e normal funcionamento da propia UPG; ao contrario, tería que supor un alivio no referente ás cargas militantes dos seus propios liberados. Nesta liña, apuntarían desde a UPG:

“...a cuestión da propaganda, edición e reparto do Ceibe, cuotas, etc, teñen que estar controlados e dirixidos pola AN-PG que queremos que funcione ben. O contrario leva ó que está pasando: unha confusión tremenda nas funcións da militancia do Partido dentro da AN-PG, un sobreesceso(sic) de traballo que nos levan a Técnica, unha mistura dos cartos da AN-PG cos da UPG que na maioría dos casos revirte negativamente no propio Partido, unha confusión grande na propia militancia...”. Unha práctica militante dupla, desenvolvida polo mesmo corpo humano que crearía unha confusión social de relevo, incidindo “... negativamente no pobo galego pois estámolo acostumando a pensar que AN-PG e UPG son a mesma cousa, confusión, ademáis, aproveitada polos “camilistas” e “Pepes” pra remachar que a AN-PG é un grupo de persoas manexadas pola UPG¹⁰”.

Sexa como for, o nacemento da AN-PG viría “...satisfacer unha necesidade histórica característica das situacións coloniais na hora presente; necesidade de contar cun organismo unitario interclasista onde converxan os intereses das clases populares (obreiros, labregos, marñeiros e pequena burguesía patriótica)¹¹”; segundo indicarían.

---

9. *Ibidem.*

10. *Ibidem.*

11. “O papel da ANPG”, s/d (c. inicios do 1975), s/l, [arquivo da UPG]

O contexto da “Transición” non escaparía, ao contrario, ás reflexións da UPG diante do deseño desta estrutura frontista. Repararíase no marco represivo que aínda existía no 1975 e como a inminente legalización de organizacións políticas clandestinas podería desvirtuar o programa político destas, incluso facer perder forza ao nacionalismo, logo de terse ido forxando a súa imaxe combativa na resistencia antifranquista e a propia clandestinidade. Neste senso indícase desde a propia organización en documentación interna que:

“...o permisivismo actual, no camiño dunha democratización das estruturas políticas do Estado, vai facer saír á superficie ás diversas formacións políticas, e que nos obriga a seguir o mesmo camiño so pena de desaparecer. (...) a represión diminuí... xogará máis no terreo dos feitos que da mera asociación ‘ilícita’...¹²”, así mesmo, o grao de politización daquel tempo permitiría rentabilizar o traballo feito na clandestinidade ao contar con novas estruturas legais. Para isto sería necesario elixir os cadros da organización que serían os rostros que representarían ao movemento nacional-popular, para o que se terían “...en conta os seguintes criterios xeráis prá súa designación: situación de clase, solidez ideolóxica, traíectoria esternal suprapartidaria e prestixio persoal”¹³.

Dentro desta máis que probábel legalización das organizacións que ficaban na clandestinidade, a ANPG mesmo chega a marcar a posibilidade de facer parte de procesos estatais iniciados a nivel estatal español, así márcase que “...no intre oportuno e cando se dispoña de máis datos, a ANPG estudará a súa eventual participación nas eleccións que programa o Poder¹⁴”.

Sexa como for, esta vinculación directa entre a UPG e a AN-PG

---

12. *Ibidem* p.1

13. *Ibidem* p.1

14. *Ibidem* p.2

daría como resultante friccións varias con integrantes da organización frontista procedentes doutras sensibilidades do nacionalismo, caso do entorno do que fora *Galicia Socialista*, nucleados arredor de Camilo Nogueira como se viu. Tensións que tamén se darían con militantes que procedían da tradición do *Partido Socialista Galego*. Estes promoverían, arredor de Mario López Rico, César Portela e Xan López Facal, unha escisión que se constituiría en decembro do 1976 na *Asamblea Popular Galega* (APG), moi semellante á AN-PG no referido ao seu programa ideolóxico-político, pondo igualmente na autodeterminación da Galiza o seu acento. A APG tivo un ano de vida, diluíndose no *Partido Obreiro Galego* (POG), que contribuirían a fundar os seus promotores.

2. Do Consello de Forzas Política Galegas (CFPG) ao Bloque Nacional-Popular Galego.

No mes de decembro do 1975 aquel nacionalismo galego nucleado arredor da UPG, desenvolveu unha serie de actos que lle deron un novo pulo ao movemento. Após a asasinato de Xosé Ramón Reboiras Noia meses atrás, e das diversas detencións de militancia nacionalista do aparello político e do *destacamento armado*¹⁵ que aquela organización artellara, así como dos rexistros en numerosos domicilios, crearíase un clima de especial tensión no país cara o final do franquismo. Reboiras, lembremos, era un dos máximos responsábeis na altura da UPG. Foi un dos artífices da posta en andaina e perfeccionamento da *Fronte Obreira*, así como da Cultural e do devandito destacamento armado da organización soberanista¹⁶, tendo un relevo sobranceiro no aparello político.

15. Vid. Diéguez Cequiel, Uxío-Breogán (2005), “Xosé Ramón, ‘Moncho’ Reboiras, a pegada inmorredoirá” in Común temos a Patria, Compostela, Terra e Tempo.

16. Do que participaron directamente uns quince militantes da UPG, encargados de desenvolver accións puntuais, encamiñadas a dotar de capacidade económica e infraestrutura, basicamente, a organización.

Como resposta a esta queda, que se saldaría tamén coa detención de diversos cadros da UPG, presos durante anos¹⁷, o nacionalismo organizado desenvolvería en Galiza unha intensa campaña baseada na recollida de sinaturas, paros estudiantís e obreiros, pintadas coas lendas “Libertade para tódolos presos políticos, e regreso dos esiliados” ou “Galiza Ceive”, para alén do desenvolvemento de diversas mobilizacións ao pé da rúa. Desde logo, exitosa foi a devandita campaña, en canto que se deron paróns estudiantís, caso dos do 12 de decembro en Vigo, Porriño, Cangas Lugo, Ourense, onde, aliás, máis de cen docentes solidarizáronse en favor da amnistía, desenvolvéndose, tamén, concentracións e paróns obreiros catro días despois en Astano e Bazán, no caso de Ferrol e en Barreras, Vulcano ou Citröen, no caso Vigués. A isto habería que lle sumar dúas importantes manifestacións, nomeadamente en Pontevedra o 21 de decembro, onde máis de 3.000 persoas percorrían as rúas da cidade e en Compostela o día 31, localidade na que diante da apertura da “Porta Santa” berraríase fronte o Pórtico da Gloria consignas en favor da amnistía e a liberdade dos presos políticos¹⁸.

A UPG avaliaria positivamente o acontecido, para alén de indicar que:

“...a mobilización xeral pola LIBERDADE DOS PRESOS desenmascara e deixa atrás a aquela oposicion liberal-burguesa, que tenta recuperar e manipular o avance popular, e máis aqueles grupos que, dispois de utilizar o tema como motivo de axitación durante varios anos, non levan adiante unha loita consecuenta.”¹⁹

17. Diéguez Cequiel, Uxío-Breogán, “Xosé Ramón, ‘Moncho’... p.39

18. Entrevista a Elvira Souto Presedo, [arquivo do autor].

19. “Loitas Nacional-Populares. Aministía Total/Avance Nacional Popular”, Terra e Tempo, nº33, I Época, 1976. p.6

A UPG vía posíbel cumprir a función que quixo asumir desde un inicio, en canto medio para atinxir o seu obxectivo rupturista: ser elemento central da política galega contestataria ao que denominaría “Estado Imperialista Español (EIE)”, marcando os ritmos e pautas a seguir. Neste senso, e verificado este seu papel e capacidade aglutinante e mobilizadora, insistiría a organización nacionalista afirmando que sempre estivera:

“... disposta ó diálogo coas forzas políticas de esquerda en función do tratamento de temas concretos que poidan asegurar unha certa función de tratamento de temas concretos que poidan asegurar unha certa unidade táctica²⁰”.

Unha unidade que tería feito posíbel esa intensa campaña do mes de decembro no marco dunha “...coordinatoria (sic) de forzas políticas en Galicia con fins de unidade axitativa cara campañas concretas. Delas saíu un compromiso de coordinación de loitas pola liberdade dos presos...²¹”.

En boa medida, e nesta orde de cousas, xurdirá desta experiencia que tería como antesala o ‘Texto conxunto’ do 1973, o que se denominaría *Consello de Forzas Políticas Galegas*, “... unidade antifeixista e antimonopolista, unidade á que invitou e invita a calquera partido de esquerda con base real no país... paso previo pra un Goberno Provisorio...”²².

Probabelmente foi no voceiro da UPG *Terra e Tempo*, do que tiramos a realidade e ideario que vimos de expresar, a primeira vez que apareceu impreso nunha edición pública o nome do *Consello de Forzas Políticas Galegas* (CFPG); con todo, esta realidade organizativa tomaba oficialmente corpo a partir

---

20. “Editorial. Pola unidade antifeixista e antimonopolista en Galicia”, *Terra e Tempo*, nº33, I Época, 1976. p.1

21. *Ibidem* p.1

22. *Ibidem* p.2

dunha declaración do 5 de xaneiro do 1976, presentándose como ‘plataforma interpartidaria’²³. Nacería esta nun inicio baixo a integración nun mesmo *corpus* organizativo do PSG, a UPG e o PGSD. A disparidade entre estas organizacións sería evidente, non só no terreo ideolóxico, senón tamén no referido á dimensión militante e introdución social destes tres proxectos. A UPG sería, xunto ao PSG a nivel formal, a decana do novo nacionalismo, sen parangón no que atinxe á súa capacidade operativa. Pola contra, o PGSD tería unha mínima base social e escasa marxe de manobra, loxicamente unha realidade que derivaba de se ter creado este partido a penas dous anos antes, sen a penas antecedentes militantes fortes –a excepción de ser parcialmente herdeira dunha ponla do *Partido Galeguista* de após o 1936, baixo a triple xefatura de Xosé Luís Fontenla, Domingo Fernández del Riego e Alfonso Zulueta de Haz.

Sexa como for, as tres organizacións ficarían unidas para dar credibilidade a unha nova estrutura que nacía a partir da necesidade para Galiza, ao dicir dos seus asinantes, dunha “...ruptura que ...[abrirá]... o vieiro da libertade e da xusticia pra o noso pobo...”²⁴, abrindo o proxecto as organizacións galegas que “...dispoñan da autonomía indispensábel e que, ademais, esteñan dispostas a poñer esa autonomía ao servizo desa *estratexia de alternativa democrática galega* [estando en condicións para lle dar á mesma] *vida na práxis política*”²⁵.

Un proceso rupturista que tería a *Asemblea Nacional-Popular Galega* como referencia política supra-partidaria de ‘institucionalización do poder popular galego’, realidade que ao entender do Consello podía darse só a partir do desenvolvemento de seis presupostos, a saber:

---

23. Xiro que empregará desde un inicio o CFIG.

24. “C.F.P.G., declaración constituínte”, *Terra e Tempo* nº34, 1976, p. 8.

25. *Ibidem*.

- Llibre autodeterminación para Galiza.
- Instauración dun goberno provisorio galego.
- Implantación inmediata das liberdades democráticas, incluíndo a amnistía para os presos políticos así como para os exiliados.
- Adopción de medidas políticas, económicas, sociais e culturais en favor das clases traballadoras.
- Recoñecemento oficial do idioma galego.
- Artellamento federal do Estado español.

A plataforma agora nada tería unha estrutura moi simple, baseada nunha "Comisión Permanente" formada por representación paritaria de cada unha das organizacións integrantes da mesma. A mecánica formal e teórica de funcionamento desta comisión basearíase na deliberación no tocante a aqueles puntos a abordar como CFPG, procurando resolver toda cuestión por unanimidade; reservándose á devandita comisión permanente redactar e presentar "...os pertinentes comunicados e declaracións políticas ao país"²⁶. A simplificación organizativo-práctica da entidade habería que entendela en base a unha lóxica dupla: por unha banda non deixaba de ser unha alianza conxuntural que non contaba con vida propia, en canto que non pretendía ser unha organización con militancia adscrita, senón esa unión suprapartidaria que dera unha proxección conxunta ás organizacións comúns que a integraban para estas teren maior credibilidade e forza pública, e por outra banda, o complexizar a realidade interna do CFPG faría aumentar o contacto entre os representantes dos partidos que integraban o organismo, o que aumentaría as posibilidades de tensión/disensión²⁷. Contodo, as contradicións ficaban

---

26. *Declaración constituínte do Consello de Forzas Políticas Galegas*, xaneiro 1976. [Arquivo do autor].

27. Entrevista a Xosé Vilas Nogueira, Compostela, 20/05/2008.

presentes nesa alianza, operando implicitamente desde un primeiro intre esas contradicións, que irían *in crescendo*, en base á integración de outras forzas políticas no Consello, para alén das fundadoras, e incluso o referido pasados os meses ás pertenzas de cada quen no terreo sindical²⁸.

Así foi que, en abril de 1976, “...poñendo de manifesto a apertura do *Consello* cara a outras forzas, entran dúas forzas políticas que, en principio, non eran nacionalistas, o *Movemento Comunista de Galicia* (MCG) e o *Partido Carlista de Galicia* (PCaG) organización a primeira que se integraría cara o 20 de abril para estoutro partido formalizar a súa entrada o 27 de abril²⁹”. Lembremos que, por exemplo, o MCG viña de se ligar á escisión comunista, non aranista, de ETA (ETA-bai), diante da V Asemblea da organización vasca; escisión que se constitúe no 1966 sob a denominación *Komunistak* para pasar a se chamar, a partir do 1971, *Movimiento Comunista de España*; organización que nestes anos experimenta unha importante fase expansiva a partir da integración de diversos grupos de mozos radicados en diversas zonas do Estado, tal e como ten aseverado Luigi Bruni³⁰.

Lembremos, en todo caso, que o MC(G) nun inicio non se integraría no Consello pola desconfianza dos promotores desta plataforma, nomeadamente a UPG, á súa presenza na nova entidade e polas reticencias do MC(G) diante da AN-PG como referencia única do Consello como ‘alternativa de poder popular’, así como por non coincidir co principio interno de unanimidade do que se dotara a devandita unidade interpartidaria³¹. Afirmaría, nesta liña, o MCG:

---

28. Ver bibliografía (Nota 2).

29. Fernández Baz, Manuel Anxo, *A formación do nacionalismo galego contemporáneo (1963-1982)*, Compostela, 2003. p.60.

30. Ver bibliografía (Nota 3).

31. *Informe da xuntanza entre o C.F.PG e o chamado Movimento Comunista*, s/l, 18 de febreiro do 1976. [arquivo da UPG]

“...dende o intre de aparición do C.F.P.G. o noso Partido estudiou detidamente a súa declaración constituinte e decidiu encetar conversacións co Consello a fin de clarexar as posturas respectivas encol dos puntos programáticos deste organismo...”; de tal xeito que se procedería á unha aceptación “...explícita da alternativa política asumida pola Consello na [devandita] declaración e úneicamente se deixou constancia do noso desacordo coa valorización feito polo Consello da Asamblea Nacional Popular Galega³²”; reservándose o Movemento Comunista de Galicia o dereito de facer pública a súa postura en relación á AN-PG.

Segundo o MCG, a principal obxección que lle puña á organización nacional-popular derivaría de non ter sumado esta *“...no seu seo importantes sectores do pobo galego como consecuencia de certa falta de flexibilidade na súa práctica política (...) pouco aberta e integradora das camadas populares galegas”³³.*

Con independencia de se daren discrepancias en temas varios entre unhas e outras organizacións, consubstancial, por outra banda, á cuestión política, o relevante é que se fixaba un común denominador a partir do que camiñar cara a efectivización da ‘ruptura democrática’. Así, hai que entender estas integracións no CFPG na intencionalidade da devandita plataforma suprapartidaria de ser o eixo central da realidade política galega diante do limiar do novo estadio que irrompía, logo da morte do ditador e da queda formal do franquismo.

Unha hexemonización que se pretendía do panorama político a acadar para forzar desde a Galiza un pacto federal ao que concorresen todas as nacións que integraban *de facto* o Estado español, unha vez recoñecida a súa soberanía. Trasladado isto ao contexto estatal, o CFPG viña a ser a xuntanza das

---

³². “Entrevista co secretario xeral do Movemento Comunista de Galicia”, MCG, 20 de abril de 1976 [Arquivo da BUSC].

³³. *Ibidem*.

organizacións políticas xenuinamente galegas na procura da consecución do dereito de autodeterminación para Galiza e a súa posíbel libre adhesión e integración nunha federación supranacional (Federación española) ou non. Fronte o Consello estarían as plataformas que, diante da morte de Franco, se tiñan formado en territorio español para idear unha "nova España" que non tiña, de certo, nada de nova a respecto da cuestión nacional³⁴. Dentro destas últimas estaba a *Junta Democrática* e a *Plataforma de Convergencia Democrática*, que se axuntarían para daren paso á constitución da *Coordinación Democrática*, máis coñecida como *Platajunta*³⁵.

Fronte a estas plataformas, e nesa lexítima pretensión de hexemonizar o panorama político galego, o CFPG tiña que presentar unha alternativa política programática. Tornábase preciso para o nacionalismo galego encarar o deseño que desde España se estaba a realizar do novo marco estatal e que daría como resultante a coñecida como "España de las Autonomías"³⁶. Xa que logo, fronte a falta de concreción xurídico-política da realidade nacional galega e a subordinación do país en relación a unha realidade xurídico-administrativa allea, o *Consello* presenta un documento no que marca as pautas de relación entre a Galiza e España, a partir dun pacto federal con nidas pinceladas confederalizantes.

A diferenciación ideolóxica en clave nacional galega non sería tarefa complexa para o *Consello*. Das plataformas citadas, a que podería en certa medida disputar campo ideolóxico-político ao CFPG sería a "Xunta Democrática de Galicia" (XDG), por estar o *Partido Comunista de España* (PCE) e o *Partido Comunista de Galicia* (PCG) hexemonizando esta plataforma e en base ao activismo e militantes destas organizacións. Con todo, a pouca

---

34. Ver Bibliografía (Nota 4).

35. Ver Bibliografía (Nota 5).

36. Ver Bibliografía (Nota 6).

enerxía adicada pola XDG para se diferenciar da súa homóloga española actuaba a modo de lastre, e facía pouco críbel os cántigos desta en favor dos trazos diferenciais do ‘pobo galego’. Creada un ano antes que o CFPG, no seu documento de presentación, lanzado por diversos puntos da xeografía galega a XDG afirmaba de feito a mímese no seu nacemento en relación á súa homóloga española en grao de dependencia:

“O 29 de xulio pasado anunciouse simultáneamente en Madrid e París a creación da XUNTA DEMOCRÁTICA, plataforma de loita unitaria que está chamada a orgaizar o tránsito ao Estado do Dereito, reducindo ao mínimo os riscos de desorden e de enfrentamento violento entre os español. Sucesivamente fóronse materializando os esforzos pra constituir as XUNTAS DEMOCRÁTICAS da Cruña, Lugo, Ourense, Pontevedra, Santiago de Compostela e Vigo. Unha vez cumprido o necesario proceso de coordinación, quedou fundada a XUNTA DEMOCRÁTICA DE GALICIA (...). A XUNTA DEMOCRÁTICA DE GALICIA fai seus os doce untos da XUNTA DEMOCRÁTICA DE ESPAÑA...”³⁷.

No que atinxe á cuestión nacional, a XDG facía fincapé no punto 9 dos 12 que presentaba a XUNTA DEMOCRÁTICA a nivel español, no que indícaa:

“9º.-O recoñecemento, baixo a unidade do Estado español, da personalidade política dos pobos catalán, vasco e galego e das comunidades rexionales que o decidan democraticamente³⁸”. Indicando máis adiante a concepción que se tiña da Galiza: “...unha comunidade diferenciada, que habita nun territorio definido, ...[cunha] cultura e un idioma propios, [mantendo] ...hábitos sicolóxicos específicos i está

37. “Declaración da XUNTA DEMOCRÁTICA DE GALICIA”, s.l., febreiro de 1975, [arquivo do autor].

38. *Ibidem*. O subliñado é noso.

*condicionada por unha problemática económica global, que ten levado a un tercio dos seus fillos ao drama da emigración*³⁹”.

Desde logo estas afirmacións non cubrirían as expectativas do nacionalismo sociolóxico nin organizado galego, polo que o CFIG cubriría *de facto* un espazo socio-político que na Galiza existía pendente de se articular en termos político-organizativos. Nesa necesidade de expresión programática da que falamos liñas arriba, solicítaselle acometer ao xurista Xosé Vilas Nogueira, militante da UPG naquelas datas, un redactado que presentara as demandas nacionalistas desde unha perspectiva estratéxica, aínda que no marco da conxuntura na que aparecía o Consello. Diante desta realidade dáríase no marco do Consello unha dupla postura, a representada pola UPG, non favorábel a diálogo algún con estas plataformas e a presidida polo MCG, na liña de “...chegarmos a un acordo pra poder falar como un úneco interlocutor con ‘Coordinación Democrática’”.

Naquela altura Vilas Nogueira tería un importante relevo no marco da UPG, segundo nos ten indicado:

Con todo, Vilas Nogueira, para alén das suxestións que se lle ían facendo da man de compañeiros de organización, procurará inspiración en diversos documentos vixentes naquela altura, así como noutros articulados históricos do galeguismo clásico, caso do *Anteproyeito de Estatuto da Galiza*⁴⁰. Segundo ten afirmado Vilas Nogueira, acabaría atopando a referencia máis válida para realizar o devandito traballo na realidade canadiana, nomeadamente na súa relación co Imperio Británico⁴¹.

---

39. *Ibidem*.

40. Bóveda, Alexandre et alli *Anteproyeito de Estatuto da Galiza*, Seminario de Estudos Galegos, Pontevedra, Imprenta Antúnez, 1931.

Neste senso, lembremos que na altura na que o devandito esforzo intelectual se está a desenvolver, en Canadá ficaba vixente a "Acta constitucional de 1867". Esta carta legal daba forma única a diversos territorios norteamericanos de dominio británico e ficaba baseada nunha organización territorial federal composta, daquelas, por doce territorios, entre estes o Quebec⁴².

E é que, *stricto sensu*, as Bases, é dicir, o *pacto federal e de goberno provisorio*, viña precedido por unha serie de medidas que tocaban os diversos aspectos constituíntes da economía galega e que foron unha e outra vez editadas en conxunto. As medidas económicas para un programa de goberno provisorio galego, foron autoría celtralmente de Camilo Nogueira Román⁴³, economista e enxeñeiro expulso no 1973 da factoría de Citröen en Vigo. Nogueira naquela altura xa tería un papel destacado no nacionalismo após a experiencia de *Galicia Socialista*, e é que, tal e como o propio Camilo Nogueira nos confesaría:

*"Na AN-PG chegou un momento no que os máximos responsábeis eramos Bautista [Álvarez] e mais eu..."*⁴⁴.

Con esa proxección e bagaxe política, Camilo Nogueira Román presentaba, a partir de seis epígrafes, alén da introdución, os trazos característicos da economía galega e as medidas a desenvolver polo goberno de transición na Galiza para paliar problemáticas estruturais, caso da rural, así como para o desenvolvemento dos diversos sectores produtivos da economía galega.

---

41. Entrevista a Xosé Vilas Nogueira... *Op. Cit.*

42. Este realidade territorial federal ampliaríase no 1999 coa integración de Nunavut.

43. Ver Bibliografía (Nota7).

44. Entrevista a Camilo Nogueira Román... *Op. Cit.*

A máxima pretensión deste traballo a partir da caracterización económica de Galiza sería a de:

“...trazar un esquema xeral dos principios e obxectivos que deberán presidir e orientar, respectivamente, a concepción dunha política de desenvolvemento para Galiza e, máis en concreto, do desenvolvemento da súa estrutura produtiva⁴⁵”.

Unha tentativa a desenvolver no marco dunha "estratexia de ruptura co réxime", segundo nos ten indicado Xosé Vilas Nogueira. Nesta orde de cousas as organizacións integrantes do CFIG non apostarán pola reforma do existente, senón pola apertura dun novo estadio constituínte no que a devandita ruptura é entendida ao servizo das clases populares, como unha *“...oportunidade certa de poñer en marcha unha política de desenvolvemento que rompa os mecanismos do colonialismo e tire á sociedade galega do trollo do subdesenvolvemento⁴⁶”.*

Así, nesta liña argumental, afírmase, como se pode observar, que Galiza é un país dependente en clave colonial é que no marco do sistema de produción capitalista na práctica a única función do noso país sería a de ser subministrador de forza de traballo, capital e materiais primas ou produtos elaborados con baixo nivel de valor engadido galego. Unha función dentro do sistema que tería como consecuencia *“...a subordinación do desenvolvemento industrial galego, o abandono e atraso das economías agraria e pesqueira, a emigración, e unha explotación das clases traballadoras galegas...”⁴⁷*

En suma, representaba aquel documento, e en palabras do destacado cadro do nacionalismo galego Bautista Álvarez, á sazón un dos impulsores das Bases, a pretensión de sentar *“... as*

---

45. Arquivo do autor.

46. Vid. Aparato documental.

47. Vid. aparato documental.

*bases que permetisen o exercicio da soberanía nacional*⁴⁸” a partir dun dilatado proceso autodeterminista, debuxando “...un proxecto que visaba resolver as contradicións dun Estado plural na súa composición e unitário e centralizado no funcionamento administrativo”, segundo afirmaba Álvarez Domínguez⁴⁹. E, certamente, as Bases tornaríanse nun documento que contribuiría á vertebración teórica do nacionalismo galego ao longo de tres décadas.

Desde a presentación das Bases, e para alén do simbólico, estas ficarían presentes na maior parte das mobilizacións que o soberanismo galego desenvolvería, mercé o berro “Estatuto nunca máis, Bases Constitucionais”. E non só presentes estarían no marco do soberanismo, tamén irían penetrando as Bases gradualmente na esquerda real da Galiza da altura e nos seus activos, da man da interacción que o nacionalismo galego manterá in crescendo con estes. Exemplo gráfico do que afirmamos podémolo atopar no Día da Patria Galega do ano 1977, ano seguinte da sinatura do devandito documento. Sen paliativos expresábase o veterano militar fundador da *Unión Militar Democrática*, capitán Xosé Fortes Bouzán, indicando nun seu discurso en termos nacionais e de clase que “...a loita dos traballadores... [naquela altura] ...pasa pola loita contra a dependencia...”⁵⁰; mentres, os manifestantes, reunidos da man da convocatoria do Día da Patria, arroupaban ao orador na carballeira de Santa Susana coa lenda en favor das Bases liñas arriba reproducida. Unha escena que deixaría de ser anecdótica para se converter en paradigmática, vivida no día grande do país ao longo de máis de dúas décadas polas rúas da capital galega.

---

48. Álvarez Domínguez, Bautista, “O nacionalismo galego nos anos da transición” in Terra e Tempo nº12, Compostela, 1999, p.20.

49. *Ibidem*.

50. “Unas cuatro mil personas llamaron a la unidad de la izquierda gallega, en Santiago”, in La Voz de Galicia, 26/07/1977, p.33.

Con todo, e por moito que as *Bases Constitucionais* tiveron unha vixencia que, mesmo, chega até os nosos días⁵¹, o certo é que o *Consello de Forzas Políticas Galegas* tivo un tempo de vida menor. As disensións existentes desde un inicio entre as organizacións integrantes da devandita plataforma e a substitución das xuntanzas pola negociación fraccional entre os dous bloques que viñan a conformar o Consello, fixeron que este rematara a súa andaina cara 1977. Este ano a UPG xunto a *Asemblea Nacional-Popular Galega (AN-PG)*, pularán pola creación dun *bloque nacional-popular* que a modo de coalición electoral puidera presentarse, de partida, ás eleccións Xerais do 15 de xuño do 1977.

3. Do Bloque Nacional-Popular Galego (BN-PG) ao Bloque Nacionalista Galego.

Nesta liña, e chegados a abril do 1977, vemos como se crea a coalición de electores *Bloque Nacional-Popular Galego (BN-PG)*⁵². Segundo un rascuño de texto para a edición dunha volantina a editar pola AN-PG e a UPG, indicárase que “...as direccións da Asemblea Nacional-Popular Galega (AN-PG) e da Unión do Pobo Galego (UPG), acaban de constituir formalmente o Bloque Nacional-Popular Galego en cumprimento dos acordos do II Plenario da AN-PG e das resolucións do Cumio Central da UPG⁵³”. A creación desta nova organización viría abalada pola:

“...necesidade actual dunha alianza estratéxica inequivocamente galega e popular que asuma a loita pola liberación nacional e social de Galicia, procurando a organización política e o apoio do pobo galego arredor dun programa político, económico, social e cultural que resume as

---

51. Ver Bibliografía (Nota8).

52. Ver Bibliografía (Nota9).

aspiracións sentidas hoxe como súas polas clases populares...”⁵⁴.

Co BN-PG o nacionalismo frontista asumirá explicitamente as consultas eleitorais como un medio máis para atinxir os seus obxectivos políticos, na práctica os destilados nas Bases Constitucionais que seguirán a estar presentes.

Nun denso documento interno fica ben clara a aposta táctica electoralista do frontismo nacionalista, sinalándose que esta participación nas eleccións “...está máis determinada pola necesidade de defender públicamente as alternativas do Movemento Nacional-Popular que pola creencia en que a vía parlamentaria seña o único vieiro pra lograr a liberación nacional e social de Galicia”⁵⁵. De feito a organización político-eleitoral do frontismo nacionalista indica que non renegará dos seus principios e obxectvos políticos, presentando un desafío claro ao Estado español:

“...é obvio que a presentación de candidatos por parte do Bloque Nacional-Popular representa un desafío ao Estado colonial, pois o faremos sin renunciar a ningún dos puntos programáticos ao mesmo tempo que un punto de referencia, tamén a nivel político-parlamentario, pra que as nosas clases traballadoras non poidan ser enganadas tan facilmente por alternativas neo-coloniaes⁵⁶”.

Nesta orde de cousas, afirman as direccións da AN-PG e a UPG que a presentación de candidaturas por medio do BN-PG será un medio propagandístico máis, ao que habería que sumarlle a

---

53. “A AN-PG (Asamblea Nacional Popular Galega) E A UPG (Unión do Pobo Galego) ANUNCIAN A CONSTITUCIÓN DO BLOQUE NACIONAL-POPULAR GALEGO”, s/d, (c.abril 1977), [arquivo da UPG], vid. p. 95.

54. *Ibidem*.

55. “Informe a militancia”, AN-PG e UPG, abril do 1977, [arquivo da UPG]. p.1

56. *Ibidem* p.1.

consecución de actas parlamentares a nivel estatal que significarían a presenza institucional dun permanente altofalante da *alternativa nacional-popular*. A financiación deste novo *desfío* correrá fundamentalmente a cargo da militancia nacionalista, afeita a financiar todo tipo de campañas que o movemento nacional-popular artellase⁵⁷. A partir de ‘comités eleitorais zonais’, procurárase *aproveitar todo tipo de relacións persoas (visitas, cartas, etc.) recomendando a candidatura Nacional-Popular*⁵⁸. A proposta ‘nacional-popular’ está tan clara que mesmo se recomenda artellar actos eleitorais en festas e feiras a partir da información que daban os coñecidos calendarios de Cementos Oural. Uns actos que terían tanto nas eleccións ás Cortes Xerais de 1977 (como nas Municipais de 1979) a reivindicación dun “...GOBERNO GALEGO e dunha ASEMBLEA CONSTITUINTE de Galicia que elabore institucións autóctonas e axeitadas a nosa realidade nacional, puntos estes que constituen o eixo político da nosa candidatura⁵⁹”. Lembrando como as aspiracións programáticas ‘nacional-populares’ fican xa contidas nas Bases Constitucionais e nas Medidas Económicas, nas que se podía ler:

“...dadas xa a coñecer nas pasadas eleccións parlamentaras. Nélas recollemos aquelas medidas referentes ou abordables dende unhas competencias de ámbito municipal, pois somos conscientes de que sería pecar de irrealismo propoñelas na súa totalidade como programa de administración local, por máis que as sigamos defendendo a nivel político xeral⁶⁰”.

---

57. Márcase de interese de cara a financiación da campaña :“*artellar diversos sistemas de recaudación de fondos para campaña entre as xentes da AN-PG ou independentes: venta de bonos, venta de cerámicas, venta de insignias, celebración de festivais, etc.*”

58. *Ibidem* p.2.

59. BN-PG, Programa Municipal, s/l, s/d [arquivo do autor].

60. *Ibidem*.

O frontismo nacionalista e, por extensión, toda a esquerda antifranquista, tiña unhas expectativas elevadas respecto as Eleccións Xerais. Non por pensar que a partir duns resultados positivas naquela consulta electoral se producirían cambios substanciais no *statu quo* imperante, como pola proxección pública que podían supor así como pola acumulación de forzas que puidera significar. Contodo, *“...o primeiro día que a sociedade falou políticamente ... premiou, en Galicia e o conxunto de España, ás variantes máis moderadas dentro de cada banda...”*⁶¹.

Así, foron que os centristas acadarían os grandes vencedores un 54% dos sufraxios fronte un 16% o PSOE, UN 14% AP e un 2%, ou se se prefire 23.109 sufraxios, o conseguido polo BN-PG. Unha porcentaxe esta que podía ter sido maior de ter habido unha concentración do voto por parte dos nacionalistas galegos que, lembremos, foran separados a estas eleccións en canto que, para alén do BN-PG, presentárase o PSG en solitario, así como o *Partido Popular Galego* (PPG) co PGSD, obtendo un 2,4 e un 2%, respectivamente⁶².

A lectura que se faría destes resultados por parte daquel nacionalismo frontista sería que o aparello estatal contaba cunha engranaxe que reforzaba o sistema político español a través das consultas electorais, así :

*“...a esmagadora maioría de UCD ven demostrar, xunto coa importante minoría acadada por AP, que o aparello burocrático do Estado, do poder, está ao servizo dunha burguesía intermedia que sigue fielmente as consignas do Goberno. Eisí se consegue que unha parte do electorado popular, atemorizado, caciqueado, escéptico, vote a alternativas do poder”*⁶³.

61. Beramendi González, Justo, De Provincia a Nación. Historia do galeguismo político. eds. Xerais, Vigo, 2008. p. 1098.

62. Ibidem

Unha lectura daquela conseulta eleitoral diante da que se parabeniza o traballo realizado por parte do BN-PG, entendendo que tiña acadado en grande medida os obxectivos que se maracaran, nomeadamente “...demarcar a liña nacional-popular fronte ao españolismo, posibilitar a ampliación da súa base (foron varios os contactos pra presentar Comisións Labregas en varias aldeas, houbo xente que pediu a entrada no SOG, na Asemblea, e mesmo outra que se presentou para colaborar economicamente no futuro⁶⁴”. Así que se entendía que “...os nosos votos pódense converter en afiliados da AN-PG, dos sindicatos, ou ben en colaboradores do MN-PG...”⁶⁵.

Nesta tesitura, o BN-PG sofre unha escisión á altura de outono do 1977 que deriva na creación do *Partido Obreiro Galego* (POG), dando lugar á ramificación dunha sensibilidade nacionalista que non acababa de achar un desenvolvemento de seu na contorna da UPG, que viña de sufrir un proceso de ruptura traumático⁶⁶, que acabaría dando lugar á *UPG-Liña proletaria* capitaneada por Méndez Ferrín e Luís Soto, que anos despois daría lugar ao *Partido Galego do Proletariado* (PGP)⁶⁷. O POG nacía como un partido galego que combinaba no seu ideario o marxismo e o nacionalismo. Semella que chegou a contar cunha afiliación de perto de dous mil militantes, nucleados principalmente arredor das cidades de Compostela e Vigo. Camilo Nogueira, anteriormente militante da UPG, lideraría este grupo fronte un BN-PG que acusaban de ‘sectario e falto de entendimento con outras forzas’ da esquerda actúantes na Galiza, un diálogo que afirmaban necesario para o

---

63. Análise das eleccións: significado e consecuencias, Comité executivo, s/d, s/l. c. Maio do 1977 [arquivo da UPG] p.2.

64. *Ibidem* p.3.

65. *Ibidem*.

66. Ver Bibliografía (Nota10).

67. Esta escisión da UPG acusaba de ‘direitización’ á dirección do partido marxista-leninista. Esta galla do nacionalista a partir do PGP (1978) daría lugar a Galicia Ceive-OLN (1980).

nacionalismo hexemonizar a política galega. O POG sumaba membros da *Asemblea Popular Galega*, *Partido Comunista de Galicia*, *Partido Socialista Galego*, *Partido dos Traballadores de España e do Movemento Comunista de Galicia*. Xunto a Camilo Nogueira, compartía protagonismo no POG a nivel nacional, quer no organizativo, quer no ideolóxico-político, Xan López Facal. Após o seu I Congreso, o POG integraríase na coalición *Unidade Galega*, participando das Eleccións Xerais e nas municipais do 1979. O POG fixo campaña en favor do voto en branco no referendo que ratificaría a Constitución española e o voto contrario no referendo do Estatuto de Autonomía de Galiza. Ao pouco esta ponla do nacionalismo galego botaba a andar *Unidade Galega*.

Diante daquelas eleccións ás Cortes do 1 de marzo do 1979, após a aprobación da Constitución española, o frontismo nacionalista galego viña de desenvolver unha extensa campaña en contra da carta magna. Nesta ocasión, e cun lixeiro aumento, o BN-PG tirou naquela consulta electoral un 5,9%, aumentando esa representación nas municipais do 3 de abril. Destacaba fronte o BN-PG no ámbito do nacionalismo unha coalición creada a mediados de xaneiro do 1979 que, baixo o nome de *Unidade Galega* (UG), agrupaba ao PSG, ao POG, liderado por Camilo Nogueira e Xosé Vilas Nogueira unha vez marcharan da UPG, e o recreado *Partido Galeguista* (PG) de Ramón Martínez López e Avelino Pousa Antelo, presidente o primeiro e secretario xeral o segundo desta organización, que nacía baixo o evocador nome do partido que botara a andar no xa lonxano mes de decembro do 1931.

Esa coalición racharía ao pouco polas diferenzas existentes entre os seus integrantes partidarios e a participación do PSG no artellamento nunha nova plataforma unitaria do nacionalismo con grandes semellanzas ao CFPG: a Mesa de Forzas Políticas Galegas (MFPG). De feito a posta en andaina da

MFPG semellaba a recreación do Consello, aínda que desta vez a finalidade deste novo ente sería a de intervir no marco das conversas que xiraban a escala estatal entre a creba ou a reforma democrática. En palabras do que fora portavoz nacional da AN-PG, Lois Diéguez, a:

“...AN-PG, desaparecido xa o Consello de Forzas Políticas Galegas, crea coa UPG e o BN-PG, e mais tarde co PSG, a Mesa de Forzas Políticas Galegas, como xeito de incidir nas conversas que en Madrid teñen os diversos partidos políticos do Estado para configurar o seu futuro político. Cando alí se decide que a autodeterminación non vai ser recoñecida na futura constituición, os nacionalistas galegos seguen, en solitario, a loita por unha ruptura democrática”⁶⁸.

CADRO I

Partidos	Cortes españolas 15/6/77	Cortes españolas 1/3/ 79	Municipais 3/4/79	Parlamento de Galiza 20/10/81
UCD	606.720 (53,2%)	519.145 (47,5%)	389.879 (36%)	274.191 (27,3%)
PSOE	175.127 (15,6%)	184.247 (17%)	152.863 (14%)	193.456 (19,3%)
AP-CD	148.239 (12,9%)	148.570 (13,6%)	134.631 (12,4%)	301.039 (30%)
PCG	34.238 (2,9%)	43.655 (4%)	41.038 (3,8%)	29.000 (2,8%)
BNPG- PSG	22.771 (2%)	63.709 (6%)	70.335 (6,4%)	61.870 (6%)
UG		58.391 (2,76%)	52.747 (2,50%)	
PG				32.638 (3,2%)
EG				33.544 (3,3%)

FONTE: Elaboración propia a partir de Blanco, R.; Máiz, R. e Portero, J.A., 1982: 44

68. Diéguez Vázquez, Lois, “Os anos críticos e decisivos (1980-1982)”, Terra e Tempo, nº12, II Época, 1999, p.37

Finalmente, nese desenvolvemento organizativo-político do frontismo nacionalista na Galiza, achamos como se crea a MFPG. Segundo indica o politólogo Manuel Anxo Fernández Baz “...o proceso de formación da Mesa de Forzas Políticas Galegas [xurdirá]... como resultado dun conxunto de reunións, convocadas polo PSG (na liña aprobado no seu II Congreso de achegamento ás restantes forzas nacionalistas), entre as forzas integrantes do BN-PG e as da coalición Unidade Galega nos meses de xuño e xullo de 1980...”⁶⁹.

Na práctica tentaríase crear unha mesa de consulta, análise da realidade e acción conxunta entre as distintas forzas políticas nacionalistas que mesmo chegase a dar como resultante no plano electoral unha acción común. Ese será o legado co Consello así como da MFPG: unha experiencia que posibilitará o coñecemento, complicidades e confianza para a creación dunha organización o máis unitaria posíbel por parte do nacionalismo/soberanismo galego nun claro cambio de ciclo.

Cambio de ciclo que virá dado polo esgotamento do anterior segundo grande parte dos seus protagonistas no marco do nacionalismo frontista. Un feito constatado en base, fundamentalmente, a existencia de convulsións varias no marco desta ponla maioritaria do nacionalismo fontista, apuntando cara unha crise difícil de superar. Así, no marco da propia AN-PG comeza a cuestionarse por algúns sectores a idoneidade de manter as Bases como referente programático marco, por outra banda comeza a verse con especial interese a participación nas consultas electorais, para alén de presentarse a organización asemblear como pouco eficiente para a nova etapa política a percorrer, nomeadamente no relativo á unificación organizativa do nacionalismo e a participación social. Así é que, outravolta

---

69. Fernández Baz, Miguel Anxo, *A conformación do nacionalismo galego contemporáneo (1963-1984)*, Laivento, Noia, 2003, p.105.

en palabras de Lois Diéguez:

“Na ANPG, non obstante continúan os conflitos. Custa chegar a recoñecer que as ‘Bases Constitucionais’ xa non son unha saída inmediata, e que a propia Fronte, tal como se estrutura, tampouco non ten rendibilidade social. Foi a organización de masas máis poderosa do país, pero a altura de 1982 contradi a súa alternativa de ‘xerme dunha asemblea constituinte galega’ e debilita-se coa composición de xentes independentes e integradas en partidos que non poden actuar nos seus organismos como tais. O nacionalismo segue dividido. Así nace a alternativa do BNG, chamando a todo o campo nacionalista a unir-se nunha Fronte que baixo uns principios xenéricos, poda actuar con verdadeiro pluralismo político. Algúns queren que a AN-PG continúe como o que veu sendo. Outros que se converta nun partido político. A profunda conflictividade desemboca na alternativa do BNG. Inicia-se, por tanto, neste ano de 1982 unha táctica política que xoga nos marcos establecidos sen perder o rumbo do que quer a respecto da Galiza: a súa soberanía e un goberno real que a poda efectivizar...⁷⁰”.

Así, pois, aquel nacionalismo frontista crearía unha "Comisión Xestora" para dar lugar a un "bloque" que integrara distintas sensibilidades do nacionalismo existentes no país. Aquela xestora estaba conformada pola propia AN-PG, Galicia Ceibe, PSG, UPG, Independentes de Santiago e da Coruña, así como o Colectivo Libertario Arco da Vella.

Entre o 25 e o 26 de setembro do 1982 desenvólíase no Frontón de Riazor (A Coruña) a Asemblea fundacional da nova fronte, previa desaparición do BN-PG. Baixo os principios do

---

70. Diéguez Vázquez, Lois, “Os anos críticos e decisivos (1980-1982)”, *Terra e Tempo*, nº12, II Época, 1999, p.38-39.

interclasismo e a loita pola recoñecemento do dereito de autodeterminación nunha alternativa en favor da soberanía nacional para Galiza, a AN-PG, a UPG, o PSG, así como outros colectivos nacionalistas independentes, converxerían naquela asemblea. Ora, non daría aglutinado aquel BNG a totalidade do nacionalismo galego organizado, dado que a corrente representada por *Galicia Ceibe* decidiría deixar o *Bloque*, agora constituído, diante da devandita Asemblea Constituínte Tamén abandonarían aquel proxecto unitario as e os integrantes do colectivo libertario Arco da vella, non conformes, ao igual que *Galicia Ceibe*, co nome elixido e pola inspiración organizativa da nova formación. A estas baixas sumábase unha outra: diante das eleccións xerais de 1982, a coalición Bloque-PSG tivo 38.522 votos, dando estes resultados, considerados negativos, un debate interno no seo do PSG; que levaría á celebración dun Congreso extraordinario en xaneiro de 1983 no que decidiría este partido abandonar o BNG, malia que un nutrido grupo de militantes do PSG seguiría no *Bloque* aglutinados arredor do que pasaría a se denominar *Colectivo Socialista*, no que estarían Mario López Rico, Xosé Manuel Beiras e Francisco Trigo, entre outros.

Ao igual que *Galicia Ceibe*, co nome elixido e pola inspiración organizativa da nova formación. A estas baixas sumábase unha outra: diante das eleccións xerais de 1982, a coalición Bloque-PSG tivo 38.522 votos, dando estes resultados, considerados negativos, un debate interno no seo do PSG; que levaría á celebración dun Congreso extraordinario en xaneiro de 1983 no que decidiría este partido abandonar o BNG, malia que un nutrido grupo de militantes do PSG seguiría no *Bloque* aglutinados arredor do que pasaría a se denominar *Colectivo Socialista*, no que estarían Mario López Rico, Xosé Manuel Beiras e Francisco Trigo, entre outros.

4. O galeguismo histórico. De Galaxia a Realidade Galega.

Entre tanto, o galeguismo articulado arredor da figura de Ramón Piñeiro seguía a súa folla de rota. Logo de ter lanzado o PSG no 1963, observaríase Piñeiro que nesta altura aquel partido estaba fóra do seu control, tendo perdido presenza Francisco Fernández del Riego, quen exercera de enlace central co grupo *Galaxia*. A partir dunha militancia formada entre a década dos cincuenta e sesenta, o PSG contaba cunha dirección e cadros que surcaban os vieiros do nacionalismo explícito, superadores da primeira etapa daquel partido concebido por Piñeiro, segundo nos ten indicado Xusto Beramendi, daquela activo na dirección da organización socialista. Así, o entorno de Piñeiro crearía aquela outra formación que quedara pendente de constituír a partir do esfarelamento do Consello da Mocidade: o *Partido Galego Social Demócrata* (PGSD). Formación que se constituía no 1974, denominándose de inicio *Unión Social-Demócrata Galega*, pilotada centralmente arredor do notario Alfonso Zulueta de Haz (1924-) e o avogado, noutro membro do *Consello da Mocidade*, Xosé Luís Fontenla Rodríguez (1944-). Este partido sería favorábel desde o seu inicio á autodeterminación de Galiza, a diferenza do PSG no seu nacemento unha década atrás, mais non tería especial proxección. O campo que podería cubrir era aquela no que xa o PSG tiña un peso específico, e o terreo que a UPG dominaba macizamente non era o que pretendía. Entre tanto, os galeguistas do ámbito de Ramón Piñeiro, incansábeis, seguían co seu labor culturalista. A súa constancia e as relacións que ían cultivando no ámbito español naqueles novos tempos de reposición monárquica, darían lugar á creación da *Real Academia Galega da Ciencia* (RAGC), creada no 1977 grazas ao impulso de Enrique Vidal Abascal, Isidro Parga Pondal, Luis Iglesias Iglesias, Domingo García Sabell, Antonio Fraguas e Eugenio Torre Enciso, membros da RAG. O proxecto de país do entorno piñeirista ía desenvolvéndose, nun tempo que agardaran con vagar, máis traballando silandeiamente. Non é de estrañar que diante da *Transición* democrática e a

constitución da *España de las Autonomías*, este grupo tivera unha posición privilexiada. Nas eleccións xerais ás Cortes do Estado de xuño do 1977 Domingo García Sabell sería nomeado senador por designación real, para ser delegado do goberno español na Galiza entre 1981 a 1996. Aquel galeguismo, sen presentar oposición algunha a unha Carta Magna española (1978) que inhabilitaba a reposición republicana, vía con optimismo a creación da Xunta Pre-Autonómica de Galiza, que sería presidida por Antonio Rosón, vello coñecido de Ramón Piñeiro e ao que, segundo Miguel Barros ten indicado, o de Lán cara profesaría simpatía, para alén de estaren en posicións políticas distintas⁷¹. Parte daquel galeguismo participaría de feito na *Unión de Centro Democrático* (UCD) -impulsado en boa medida polo grupo *Tácito*, integrado por franquistas-, sendo o propio Piñeiro e Rosón os que deseñarían esa liña de actuación. Detrás destes pasos estaba a procura dun posicionamento privilexiado nun novo estadio da historia de España, tentando monopolizar institucionalmente o ámbito galego. Desta realidade nacería unha comisión, a Comisión dos 16, que desde xaneiro do 1979 iría redactando un novo Estatuto de Autonomía, que lle daría forma a aquela Xunta de Galiza. Os traballos daquela comisión, presidida e vicepresidida, respectivamente, polos activos da UCD Manuel Reimóndez Portela (1916-1994) e Pablo González Mariñas, remataban no mes de abril co visto e prace de todas as forzas que se integraban na mesma, a saber: a maioritaria UCD (oito membros), PSOE (dous membros), AP (dous membros), PCE (un membro), POG (un membro) e PT (un membro). O nacionalismo frontista, xa que logo, non participaba daquela redacción estatutaria, favorábel ás *Bases Constitucionais*.

UPG e PSG posicionábanse en contra dun Estatuto que non

---

71. Barros, Miguel, *Ramón Piñeiro: nas olladas do galeguismo*, Vigo, A Nosa Terra, 2009. p. 67.

72. Ver Bibliografía (Nota11).

tomaba o Estatuto de Galiza plebiscitado en xuño do 1936 como referencia sobre a que erguer a realidade autónoma galega. Denunciábase un retroceso en relación á realidade de catro décadas atrás. Só Camilo Nogueira polo POG daba visibilidade a un nacionalismo que entendía era posíbel desde aquel proceso contribuír ao desenvolvemento do país.

O texto estatutario, con todo, sufriría varias modificacións á baixa a partir das demandas que contemplara a Comisión dos 16. Un acordo entre UCD e PSOE daba como resultante uns recortes que serían recepcionados na Galiza como unha aldraxe, pasando a se denominar aquel como o 'Estatuto da Aldraxe'. O goberno español capitaneado pola UCD aprobaba o 22 de novembro do 1979 un Estatuto diante do cal saían miles de cidadás e cidadáns galegos ás rúas o 4 de decembro. As mobilizacións foron de tal magnitude que, en setembro do 1980, reabríase o debate arredor do Estatuto Galego (nuns encontros que darían lugar ao coñecidos como 'Pactos do Hostal'), para ser plebiscitado a seguir polo pobo galego en decembro daquel ano, cun 73% dos votantes a favor do mesmo.

Aquel plebiscito tivo ao nacionalismo-popular representado polo BN-PG na súa contra, ao entender a coalición nacionalista que non se camiñaba co mesmo cara a 'ruptura democrática' que preconizaba. Conceptualizábase aquel proceso plebiscitario como unha evidencia da dependencia colonial da Galiza, en canto que derivaba dun poder central -e centralista- español herdeiro da ditadura franquista que lle atribuiría a Galiza un papel subalterno. Desenvolvería, nesta orde de cousas, o BN-PG unha campaña de ámbito nacional baixo a lenda 'Estatuto nunca máis. Bases Constitucionais', dando lugar a confección de centos de murais e colada masiva de cartaces polas rúas galegas, así como ao reparto de miles de auto-colantes. Unha campaña que seguiría afondando na socialización do programa e ideario que representaba este *Bloque*, visibilándose como a

alternativa da esquerda -nacional- galega, contestaria non só en clave nacional, senón tamén de clase e fronte á conformación dun modelo de Estado español que non tiña vontade de rachar co pasado franquista, comezando pola validación do que fora a Lei de Sucesión, que no 1969⁷³ marcara no seu punto primeiro que España se constituía nun Reino e que o monarca sería Juan Carlos (I) Borbón y Borbón y Dos Sicilias, en canto que sucesor do ditador cando correspondera, cousa aconteceu a partir da morte deste en novembro do 1975.

Entre tanto, nese contexto, a maior parte do grupo Galaxia, xunto escritores e artistas galegos –algúns abertamente franquistas como Camilo José Cela– apresetáanse en sociedade o 7 de marzo do 1980 baixo o nome *Realidade Galega*. Facíano publicamente da man de Domingo García Sabell, daquelas presidente da Real Academia Galega. Un grupo que entraba na escena política da altura, coa intención de “...despertar una conciencia viva de la ciudadanía gallega por encima de todo partidismo o divergencia ideológica superando los recelos, resentimientos o intrigas derivados de nuestro minifundismo espiritual”⁷⁴. Á cabeza deste fato, que se dicía herdeiro da organización (pre)republicana *Labor Gallega* de Pontevedra, constituíase un comité executivo -proxectándose a partir dun aparente grupo de opinión, segundo o organigrama deseñado, un partido político-, no que estaban Domingo García Sabell, Ramón Piñeiro, Andrés Torres Queiruga, Marino Dónega e Agustín Sixto Seco, que actuaría como secretario-coordenador. Entre os setenta e sete asinantes do manifestó estarían, igualmente, Francisco Fernández del Riego, Carlos Casares, Julio Losada, Benxamín Casal, Xaime Illa Couto, Ricardo Carvalho

---

⁷³. *Ley de Sucesión en la Jefatura del Estado*, 22 de xullo do 1969.

⁷⁴. Conde Muruais, Perfecto, “*Los galleguistas históricos promueven un grupo de opinión no partidista*”, *El País*, 8/03/1980.

Calero, Xulio Meixide, Valentín Paz Andrade, Rafael Dieste, Isidro Parga Pondal, Isaac Díaz Pardo, Gonzalo Torrente Ballester, Alvaro Cunqueiro, Camilo José Cela, Manuel Colmeiro, Xaquín Lourenzo, Xohana Torres, Basilio Losada, Antonio Fraguas, Vidal Abascal, Carlos Baliñas e Luís Suárez Llanos, entre outros⁷⁵. Unha nómina que aparecía en varios medios de comunicación galegos e españois, pois xa non había que traballar na clandestinidade e o grupo nucleado arredor de Ramón Piñeiro eclosionaba con forza na escena pública da altura, semella que macizamente. Ora, habería voces que dubidarían, malia a súa vinculación co grupo, da harmonía do mesmo. Sería o caso do pintor Manuel Colmeiro que indicaría que non estaba “...nada clara aínda a coherencia do grupo”, segundo declaracións do artista ao xornal madrileño *El País*⁷⁶. Colmeiro sabía perfectamente da fragilidade daquela iniciativa e, efectivamente, pouca proxección de futuro tería alén do seu ano de nacemento. Parte dos seus integrantes integraríanse no PSOE, inexistente na Galiza até que parte do PSG sucumbira á súa chamada nesta altura, convertíndose en dirección da organización española na Galiza, participando Ramón Piñeiro do mesmo, como candidato independente, diante das primeiras eleccións ao Parlamento Galego que nacía no 1981. Piñeiro indicaría anos despois que aceptaríase o convite de integración nas listas eleitorais feito polo PSOE, ocupando o número dous de cada unha das catro provincias galegas, para “...garantir a presenza do galeguismo no primeiro parlamento”⁷⁷, posición que lle valería unha seria crítica dun PSG que xa non daba tutelado indirectamente e que puña en dúbida, mesmo, a utilización que facía do seu tempo mozo, como activo do PG republicano. Aparecía nos medios de comunicación aquela

---

75. “Manifiesto de la intelectualidad galaica en pro de la autonomía” in ABC, 8/03/1980, p.6

76. Conde Muruais, Perfecto, “*Los galleguistas históricos...*” *Op. Cit.*

77. Piñeiro, Ramón, *Da miña acordanza. Memorias. Vigo, Fundación Caixa Galicia*, Galaxia, 2002, p. 217-218.

crítica, pilotada por Manuel Caamaño e Pedro de Llano, xunto a Franco Grande, Valentín Arias, Víctor Freixanes, Xosé Monterroso, Xavier Alcalá e Xoán Ignacio Taibo⁷⁸. Nese tempo, segundo ten indicado Jaime Rodríguez-Arana Muñoz, as forzas de ámbito español tiveron os reflexos necesarios para incorporar aos seus proxectos a boa parte do pensamento galeguista⁷⁹, de cara a contar cunha implantación que doutro xeito non terían. Mesmo a *Alianza Popular* de Manuel Fraga Iribarne sumaríaa ao médico compostelán Xerardo Fernández Albor, membro do entorno da Rosaleda, activo da Fundación Rosalía de Castro, mempro de SEPT e da *Realidade Galega*, nas súas fileiras.

Naquel primeiro parlamento Ramón Piñeiro sería eleito, xunto aos escritores Carlos Casares Mouriño (1941-2002) e Alfredo Conde (1945-), así como o inxeñeiro Benxamín Casal (1935-2013); ocupando Rosón a presidencia da cámara entre 1981 e 1986, dándolle o testemuño como presidente da Xunta de Galiza ao médico Xerardo Fernández Albor (1917-). Nesa Galiza autonómica o entorno de Galaxia concebía, logo de anos de traballo cultural, o denominado *Consello da Cultura Galega*; que comezaba a súa andaina no ano 1983, sendo o seu primeiro presidente Ramón Piñeiro, quen verían en grande medida triunfantes as súas teses.

Abríase naquela altura unha nova etapa, a da Galiza autonómica na que, necesariamente, unhas e outras realidades político-organizativas adaptábanse a esta nova tesitura. Tempo que uns agardaban desde había décadas, caso do entorno de Ramón Piñeiro, e que outros combaterían por non responder aquel á 'ruptura democrática' que tentaban ensaiar, caso do

---

78. Vid. *La Voz de Galicia e Faro de Vigo* do 31 xullo de 1981.

79. Rodríguez-Arana Muñoz, Jaime, "*Veinte años de autonomía en Galicia*" in *Anuario da Facultade de Dereito*, Coruña, Universidade da Coruña, 2002. p.631

nacionalismo popular. Alén do indicado, neste tempo diante das primeiras eleccións ao Parlamento galego, sito no Pazo de Xelmírez, Esquerda Galega obtiña un escano, ocupado por Camilo Nogueira Román, así como tres a coalición Bloque-PSG. Esta última formación, representativa do nacionalismo popular, vería expulsos da cámara aos seus parlamentarios. Serían apartados do Parlamento galego Bautista Álvarez Domínguez, Lois Diéguez Vázquez e Claudio López Garrido por non "xurar ou prometer" a Constitución española á hora de tomar posesión das súas actas⁸⁰.

Un novo período histórico se estaba a cimentar diante daquela tesitura, pechándose o tempo asociado á clandestinidade fronte á ditadura franquista. O nacionalismo galego compactaríase, non sen tensións, a partir do nacemento do *Bloque Nacionalista Galego* no 1982, como se marcou.

---

80. Ver Bibliografía (Nota12).

Bibliografía y Notas Bibliográficas

- Álvarez Domínguez, Bautista, “*O nacionalismo galego nos anos da transición*” in Terra e Tempo nº12, Compostela, 1999, p.20.
- Barros, Miguel (2009), *Ramón Piñeiro : nas olladas do galeguismo*, Vigo, A Nosa Terra.
- Beramendi, J. e Núñez Seixas, X.M. (1995), *O nacionalismo galego*, Vigo, A Nosa Terra.
- Beramendi González, Justo (2008), *De Provincia a Nación. Historia do galeguismo político*. Vigo, Xerais.
- Diéguez Cequiel, Uxío-Breogán (2005), “*Xosé Ramón, ‘Moncho’ Reboiras, a pegada inmorredoira*” in Común temos a Patria, Compostela, Terra e Tempo.
- Diéguez Cequiel, Uxío-Breogán (2015), *Nacionalismo Galego aquén e alén mar. Desarticulación, resistencia e rearticulación (1936-1975)*, Compostela, Laiovento.
- Diéguez Vázquez, Lois (1999), “*Os anos críticos e decisivos (1980-1982)*”, Terra e Tempo, nº12, II Época, p.37
- Fernández Baz, Manuel Anxo (2003), *A formación do nacionalismo galego contemporáneo (1963-1982)*, Compostela, Laiovento.
- Piñeiro, Ramón (2002), *Da miña acordanza. Memorias*. Vigo, Fundación Caixa Galicia, Galaxia.
- Rodríguez-Arana Muñoz, Jaime, “*Veinte años de autonomía en Galicia*” in Anuario da Facultade de Dereito, Coruña, Universidade da Coruña, 2002. p.631
- Rubiralta, Fermín (1998), *De Castelao a Mao*, Compostela, Laiovento.
- Soto, Luís (1983), *Castelao, a UPG e outras memorias*, Vigo, Xerais.

Nota¹ Esta nova organización presentábase en Portugal, na primavera de 1975, un ano despois da “Primavera dos Cravos”, nun acto no que intervirían Margarita Ledo e Xosé Vilas Nogueira, como voceiros ad hoc da devandita entidade. A UPG sería a organización que posibilitaría esta presentación en Portugal, a partir dos seus contactos coa esquerda radical do país veciño no que ficaba a primeira, e ao que desprazaría Vilas Nogueira e a súa dona. Nomeadamente estas relacións dábanse coa Liga de Unificación Armada Revolucionaria (LUAR), o Movimento de Reorganización do Partido do Proletariado (MRPP) e a União Democrática Popular (UDP), organizacións de inspiración marxista-leninista, liña maoísta, que o tempo amosaría de escasa incidencia no marco da clase traballadora coa excepción da UDB. Segundo nos comentaría nunha entrevista o propio Xosé Vilas Nogueira, Compostela, 20/05/2008 [arquivo do autor]. Se ben Vilas Nogueira achegárase ao Porto, lembremos que Margarita Ledo Andión ficaba xa no país veciño, xunto unha ducia e media de militantes nacionalistas galegos, por mor da represión franquista. Esta golpeara duramente a estrutura coa que contaba a UPG en distintos puntos da xeografía nacional no 1973, Vid. Uxío-Breogán Diéguez , “Xosé Ramón, ‘Moncho’, Reboiras, a pegada inmorredoira. Unha achega biográfica” in *Galiza, a Patria común*, Unión do Pobo Galego, Compostela 2005, pp.13-40.

Nota² Sería esta unha cuestión central diante da ruptura do Consello, en canto a UPG entendía que toda organización que participara deste plataforma tiña que apostar por un sindicalismo propio, nacionalista, que se estaba a impulsar, fronte ás *Comisións Obreiras*, para o caso.

Nota³ De tal xeito que “*El Movimiento Comunista de España toma contactos y se fusiona con otros grupos locales como la Organización Comunista de Zaragoza (...). En 1972 uno de los*

grupos políticos más numerosos, Unificación Comunista de la región de Valencia, entra a formar parte del MCE. Pocos meses después le toca el turno a la Federación Comunista de Madrid, a pequeños grupos de Asturias y Galiza y al Grup de Formació marxista-leninista de Mallorca” in Bruni, Luigi, E.T.A., Historia política de una lucha armada, Txalaparta, Tafalla, 2000.

Nota⁴ En relación á cuestión nacional só as organizacións da esquerda non hexemónica a nivel español recoñecían o dereito á autodeterminación para Catalunya, Euskal-Herria e Galiza. As hexemónicas, ao sumo, falaban, e nesa liña as plataformas pro-transición de carimbo español, dunha abstracta ‘autodeterminación de los pueblos’ nos seus escritos programáticos e nun tratamento á baixa do concepto nación; obsérvese que se fala de pueblos e non de nacións. O rango de Nación, con maiúsculas, correspondíalle a España, situando nun nivel inferior realidades como a galega, catalana e/ou vasca que se denominarían *pueblos*.

Nota⁵ A *Junta Democrática* tiña como homóloga en Galiza a Xunta Democrática (creada en marzo de 1975), auspiciadas ambas polo Partido Comunista de España e o Partido Comunista de Galicia, respectivamente. Isto mesmo podemos dicir da Plataforma de Convergencia Democrática que tiña na Galiza o seu calco da man da *Plataforma de Convergencia Democrática de Galicia*, destacando diante da súa constitución e desenvolvemento o Partido Socialista Obrero Español (PSOE) e a súa sección galega, respectivamente. Vid. Beramendi, J. e Núñez Seixas, X.M., *O nacionalismo galego*, A Nosa Terra, Vigo, 1995. p. 242-443.

Nota⁶ Ao calor destas plataformas comezábbase a debuxar a recuperación actualizada dos “Estatutos de Autonomía” noutrora existentes, así como o impulso doutros ex novo, equiparando realidades nacionais como a galega, vasca ou

catalana con partes dunha outra nación, caso de Extremadura ou Cantabria; unha realidade que tería o seu pulo definitivo coa ben coñecida LOAPA ou *Ley Orgánica de Armonización del Proceso Autonómico* de xuño do 1982.

Nota⁷ Militante naquela altura, ao igual que Vilas Nogueira, da UPG. Camilo Nogueira lembremos que chega á devandita organización a partir da integración neste partido do grupo Galicia Socialista, do que el era dirixente. Entrevista a Camilo Nogueira Román, Compostela, 15/07/2008 [arquivo do autor].

Nota⁸ Até hai poucos anos diversas organizacións explicitamente independentistas, caso da Frente Popular Galega (FPG), marcaban as Bases como referente programático referencial a partir do cal avanzar cara a 'Independencia Nacional e o Socialismo'.

Nota⁹ A fórmula de coalición de electores é pola que se opta, dado que nin a UPG nin a AN-PG estaban en condicións de legalidade como para publicamente dar conta de que se unían para lanzar unha proposta electoral conxunta.

Nota¹⁰ Entre outubro e novembro do 1976 na dirección da UPG acentuábanse as tensións. Tiñan a ver coas alianzas da organización partidaria, e as dinámicas que se imprimían á AN-PG e ao CFPG, mais tamén coas actitudes 'dirixistas' de membros da propia UPG. Poríase en entredito a persoa de Xosé Martínez, o activo *Pepiño de Teis*, membro do Comité Executivo, do Comité Central e do Secretariado Político deste partido nacionalista, por parte dos tamén membros deste organismo Francisco Rodríguez Sánchez, Ramom Lôpez Suevos e Pedro Luaces, diante dun Xosé Manuel García Crego, *Vicente*, responsábel de organización da formación naquela altura. Como froito daquelas tensións, Xosé Martínez -e García Crego, en solidariedade co primeiro-, ficarían fóra da UPG.

Nota¹¹ Aquel grupo estaba conformado por franquistas que eran favorábeis a una 'saída democrática' após a que sería a morte de Francisco Franco. Alfonso Osorio, Fernando Álvarez de Miranda e Abelardo Algora serían os seus fundadores por volta do 1973. A UCD nacida coa reunión duns dezaseis partidos de centro dereita, arredor da figura de Adolfo Suárez (1932-2014), celebrando o seu primeiro congreso no mes de outubro de 1978.

Nota¹² A expulsión viña respaldada polos parlamentarios da UCD, PSOE, AP, fronte ao posicionamento contrario a esta determinación dos dous membros do Grupo mixto na cámara, o tamén nacionalista Camilo Nogueira e o comunista Anxo Guerreiro.